

Pædagogisk læreplan for Område Midt – Lupinvejens Børnehave 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

opdateret 21. december

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede

formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan.

Hvem er vi?

En tryk tilknytning afføder høj selvtillid, mindre hjælpeløshed og større beredskab til at indgå i tilfredsstillende relationer med andre mennesker, der udgør en tryk base, hvorfra man kan undersøge verden, og hvortil man kan søge tilbage, når man bliver urolig, ængstelig eller træt. (John Bowlby)

Dagtilbudsområdet Midt består af seks børnehuse og en dagplejegruppe. Vi er optaget af høj kvalitet i vores dagtilbud, herunder etablering og understøttelse af læringsmiljøer, hvor børn og medarbejdere trives, og hvor nysgerrighed, trivsel, leg og glæde præger hverdagen.

I vores område arbejder vi med den pædagogiske praksis ud fra evidensbaseret tilgang, understøttet af forskningsprojekter, faglige artikler, data (f.eks. Sprograppen) og egne erfaringer skabt gennem systematisk evalueringskultur. Det fællespædagogiske grundlag er lavet fælles for hele området, da vi på den måde, opnår mere videndeling på tværs og større sammenhængskraft i området. Det fællespædagogiske grundlag vil løbende blive evalueret og justeret, så det hele tiden svarer til den praksis, der leves i dagtilbuddene.

I Lupinvejens Børnehave er vi 53 børn fordelt på 3 stuer. Vi har papegøje- og boblestuen hvor børnene er i alderen 3-5 år. Når børnene bliver kommende skolebørn, rykker de ind på dragestuen.

Vi har den dejligste legeplads med sandkasse, gynger, bålhytte, cykelsti, klatretårn og rutsjebane. Vi har "volderne" bagerst på legepladsen. Her er der boldbane og bakker som vi kan løbe rundt i.

Vi bor midt i Kalundborg by og der er ikke langt til havnen, byen, skov og strand.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af f.eks. børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som f.eks. arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

I dette afsnit beskrives, hvordan de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag kommer til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene. Elementerne beskrives hver for sig.

Børnesyn

Det at være barn har værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år.

Vi arbejder i Område Midt ud fra et børnesyn, hvor børn opfattes som værende kompetente og selvstændige, samtidigt med, at børn har brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og tillid fra det pædagogiske personale.

I Område Midt mødes alle børn med den indstilling, at de har en positiv intention med deres handlinger, hvilket kræver, at det pædagogiske personale forholder sig nysgerrigt til barnet og dets handlinger.

Børneperspektiv

Børns perspektiver på deres eget liv udgør vigtig viden, som vi kan få adgang til på forskellige måder. I Område Midt tager vi afsæt i Hanne Warmings teori om børneperspektiver. Hanne Warming beskriver børneperspektivet ud fra tre overordnede forståelser, der i praksis ofte supplerer hinanden, men som adskiller sig ved at være mere eller mindre formet af de voksnes bud på barnets bedste¹

- **Et udefra-perspektiv:** Dette perspektiv er et udtryk for eksperternes (fx. læger, pædagoger, sundhedsplejersker, psykologer mv.) syn på og forståelse af barnet eller en børnegruppe. Barnets eller gruppens behov, livssituationer, udviklingsmuligheder mv. med belæg i videnskabelig forskning og anden "objektiv" viden. Børneperspektivet eller barnets bedste er, således i denne forståelse, et udtryk for de voksnes (faglige) perspektiv på barnet udefra.
- **Et tilstræbt indefra-perspektiv:** Med dette perspektiv forsøger den voksne at sætte sig ind i det enkelte barns eller børnegruppens situation og forstå, hvad barnet eller børnegruppen selv ville sige, hvis de kunne. Det vil sige, at kunne forstå barnet i en konkret situation fra barnets eget perspektiv uden nødvendigvis at kunne spørge barnet. Det kan fx. være, fordi barnets sprog ikke er tilstrækkeligt, eller fordi man ikke rent praktisk har mulighed for at spørge barnet eller børnene direkte.
- **Barnets egne artikulerede perspektiver, oplevelser og ønsker:** Børneperspektivet handler i denne forståelse om børnenes egne artikulerede perspektiver. Et såkaldt indefra perspektiv, hvor barnet/børnene udtrykker sig om eget liv på verbale og nonverbale måder. Det kunne fx. være om deres oplevelser af at gå i dagtilbud, hvilke aktiviteter og lege de kan lide, hvad de drømmer om mv.

¹ Warming, 2011

I Område Midt vil vi i årene 2023-2024 arbejde med, at denne opdeling bliver et værktøj, personalet gør brug af ift. en bevidst adskillelse af forskellige børneperspektiver i tilgangen til det enkelte barn. Dette giver os en bevidsthed om, hvor valide vores egne antagelser/data er om barnets perspektiv.

Dannelse

Vi skal fremme børns dannelse. Hvor begrebet dannelse referer til en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at orientere sig og handle i en global verden som et

- livsdueligt
- hensynsfuldt
- kritisk
- demokratisk menneske.

Læring

Læring skal forstås bredt, og sker fx gennem leg, relationer, rutinesituationer, planlagte aktiviteter, udforskning af naturen og ved at blive udfordret.

Barnet lærer ved at udforske med krop og sanser, ved at undre sig og stille spørgsmål, ved at blive mødt af spørgsmål og udfordringer og ved at eksperimentere med fx materialer og gøre opdagelser. Barnets læring fremmes af at turde begå fejl.

Barnet lærer også gennem kommunikation, udveksling og sociale samspil, ved at opleve nyt og ved at opleve, at det fx kan bidrage innovativt og kreativt i sammenhænge, det indgår i med andre børn og voksne.

Vi arbejder ud fra perspektivet, at børn lærer hele tiden, samt at børn kan ikke undgå at lære noget.

I Område Midt vil vi i årene 2023-2024 arbejde med, at alle medarbejdere tager afsæt i zonen for nærmeste udvikling² og forstår barnets kompetencer ud fra 3 synsvinkler:

- Det aktuelle udviklingsniveau – færdigheder, der allerede mestres
- Det potentielle udviklingsniveau – færdigheder, der kan udføres med hjælp
- Det barnet ikke kan - hverken alene eller med hjælp fra andre

Hvad barnet klarer med hjælp i dag, vil det senere kunne klare alene. Læringen gennem samspillet, er det vigtigste. Vi arbejder ud fra perspektivet, at barnet er aktiv medspiller i egen udviklingsproces, og at barnet lærer gennem egne erfaringer og mødet med nye ting.

Det pædagogiske personale skal bruge barnets legeindhold som pejlemærke for, hvad der optager barnet, hvad der kan være en udfordring for dets læring og udvikling, og hvad det derfor er oplagt at arbejde videre med i planlagte læringsaktiviteter.

Leg

Legen har værdi i sig selv, og er en gennemgående del af vores praksis i Område Midt.

² Smidt, 2011

Legen er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og legen fremmer blandt andet fantasi og virkelyst, sprog og nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet.

Legen og den legende tilgang til læring, barnets interesser, undren og nysgerrighed, samt det pædagogiske personales viden om at fremme læring og udvikling er udgangspunktet for de læringsprocesser, barnet indgår i.

Det pædagogiske personale i Område Midt understøtter, guider og rammesætter børns leg. Dette gøres ved en kontinuerlig opmærksomhed på, hvornår man som pædagogisk personale skal gå bagved, gå ved siden af eller gå foran³. Samtidig vil der løbende blive arbejdet med rutiner og de fysiske rammer ift. hele tiden at sikre, at børn kan lege uden unødvendige forstyrrelser, så legen beskyttes så meget som muligt.

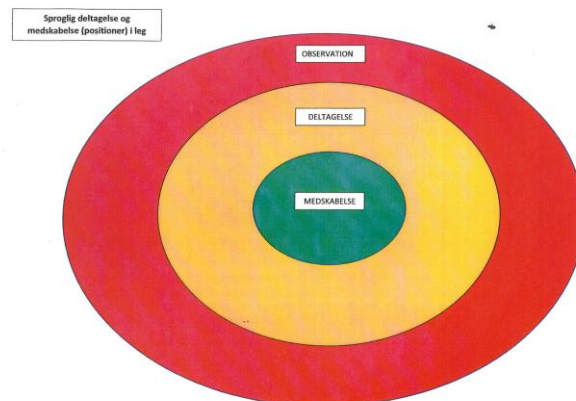
Børnefællesskaber

Det pædagogiske personale og de andre børn har betydning for, hvilke erfaringer det enkelte barn gør sig, når det er i dagtilbuddet.

I hverdagen skal der skabes plads til, at barnet både kan vise initiativ og være aktivt deltagende, samtidig med, at fællesskabet skaber rum for alle børn, nye relationer, muligheden for at prøve forskellige positioner m.m.

Dagtilbuddets børnefællesskaber skal give mulighed for, at børn kan etablere venskaber på tværs af alder, køn og kultur, samt at mobning forebygges. Forældrene er vigtige samarbejdspartnere i arbejdet med at udvikle stærke børnefællesskaber.

I Område Midt sætter det pædagogiske personale rammerne for børnefællesskaber, så trivsel, læring, udvikling og dannelse får optimale vilkår for alle børn. Deltagelsecirklen⁴ benyttes til overblik, refleksion og dialog i personalegruppen.

³ Eva publikation – "Kort om Leg"

⁴ Thomsen, Pia

Pædagogisk læringsmiljø

Dette afsnit beskriver, hvordan vi i Område Midt gennem hele dagen skaber et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.

I Område Midt ser vi barnet som aktiv medspiller i egen udviklingsproces. Det er barnet, som skal gøre erfaringen med støtte fra den voksne⁵

Det pædagogiske læringsmiljø er til stede hele dagen – ved modtagelsen af barnet, under bleskiftet, under frokosten, under legen og gennem planlagte forløb. Børns læring er derfor ikke afgrænset til for eksempel to timers planlagte pædagogiske aktiviteter om formiddagen.

Leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Derfor er det pædagogiske personale i Område Midt opmærksomme på at tilrettelægge en struktur og organisering for hverdagen⁶, så alle former for aktiviteter er til stede under hensyntagen til børnenes perspektiv og deltagelse samt børnefællesskabet og børnenes forskellige forudsætninger.

Samarbejde med forældre om børns læring

I dette afsnit beskrives, hvordan vi i Område Midt arbejder med forældreinddragelse.

Forældre er de vigtigste i barnets liv, og derfor anser vi forældre, som vores vigtigste samarbejdspartnere ift. det enkelte barns og børnegruppens trivsel. Vi har i Område Midt følgende principper for forældresamarbejdet:

- Indkøring sker i tæt samarbejde med forældre og ud fra barnets perspektiv
- Der finder en opstartssamtale sted hurtigst muligt efter barnets opstart
- Initiativ til forældresamtale kan tages af både personale og forældre
- Der afholdes minimum et forældremøde med alle forældre en gang årligt

⁵ Smidt, 2011

⁶ [God organisering af læringsmiljøer | EVA](#)

Børn i udsatte positioner

Dette afsnit beskriver, hvordan vi i Område Midt skaber et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Udsathed er dynamisk og børn kan være i udsatte positioner i nogle fora, men ikke i andre. Vi bestræber os på at se det enkelte barn, og deres behov og udfordringer, samt samarbejde med hjemmet om barnets zone for nærmeste udvikling og at støtte op omkring dette.

Vi er i Område Midt optaget af at opdage og understøtte børn, som gennem dagen kan være i udsatte positioner. Vi vil ved hjælp af fleksible og rummelige læringsmiljøer arbejde med, at alle børn anerkendes og rummes med de forudsætninger, de har.

Overgange og sammenhænge

Dette afsnit beskriver, hvordan vi i Område Midt arbejder med overgange og sammenhænge i barnets liv, herunder overgang til skole.

Der er mange overgange i barnets liv. Der er fx overgangen fra hjem til institution, overgang mellem vuggestue/dagpleje og børnehave. Alle overgange kan være svære, og kræver, at vi som voksne – forældre og pædagogisk personale – samarbejder, og gør vores bedste for at give tid, ro og tryghed, så barnet i sit eget tempo kan vænne sig til nye rutiner og nye relationer.

I Område Midt gør vi os umage med at møde barnet, hvor det er og at lære barnet bedst muligt at kende, så vi kan tilbyde barnet genkendelighed og tryghed. Derfor afholder vi opstartsmøder med forældre og råder til opstartsperioder med god tid til indkøring.

I Område Midt er vi meget opmærksomme på vores del af ansvaret for, at børn er parate til overgangen til skole. Derfor samarbejder vi tæt med de skoler, der skal modtage børn fra os. Samtidig arbejder vi også med at klæde barnet på ift. at være læringsparat. Det betyder, at vi kontinuerligt skaber læringsmiljøer, der understøtter udviklingen af nysgerrighed, gå på mod, selvværd og sociale kompetencer. I det sidste år af barnets børnehavetid, arbejder vi mere målrettet i storbørnegrupper, hvor der er endnu mere fokus på læringslyst, personlige kompetencer og selvhjulpenhed.

Materialer, der bruges fælles i Område Midt

Børnesyn og læring

Smidt, Sandra, 2011, Vygotsky og små børns læring – en introduktion, **Kapitel 8**, Hans Reitzels Forlag, 1. udgave, 1. oplag, København

Børneperspektiver

Warming, Hanne, 2019, Børneperspektiver, **Kapitel 1**, Akademisk Forlag, 1. udgave, 4. oplag, København

Leg

[Kort om leg | EVA](#)

Pædagogiske læringsmiljøer

[God organisering af læringsmiljøer | EVA](#)

Læring hele dagen

Podcastserie tema 1 om Rutinesituationer

<https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/lyt-podcastserien-boernehoejde>

Børn i udsatte positioner

[Et inkluderende grundsyn i praksis | emu Danmarks læringsportal](#)

Film 1: [Udvikling i fællesskaber \(Youtube\)](#)

Tema: Tænkningen bag et inkluderende grundsyn - Filmens varighed: 30,21 min.

Film 2: [Organisering og samarbejde \(Youtube\)](#)

Tema: Viser hvordan man kan organisere sig og tilrettelægge det daglige arbejde med udgangspunkt i et inkluderende grundsyn - Filmens varighed: 31,28 min.

Film 3: [Dagens forskellige læringsrum \(Youtube\)](#)

Tema: Viser hvordan man kan udvikle fællesskaber og læringsrum i dagligdagen ud fra et inkluderende grundsyn - Filmens varighed: 32,15 min.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Lupinvejens børnehave benytter vi os meget af naturen i lokalområdet. Vi benytter legepladserne som ligger rundt i boligblokkene. Vi tager til naturskolen på Røsnæs.

Vi besøger byens bibliotek og vi deltager ofte i de arrangementer som de tilbyder.

Vi handler i MENU når det giver mening at inddrage børnene. F.eks. til jul hvor vi henter juletræ.

Til jul har vi også et samarbejde med sprogskolen for voksne. Her går vi Lucia.

Børnene hjælper med at holde nabolaget rent da vi ofte går på tur og samler skrald. Vi har deltaget i et initiativ fra Vej, Ejendom og Affald som ønsker at støtte op om affaldsindsamling i børnehøjde. Her fik alle børn et affaldskit som vi benytter til formålet.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Under udarbejdelse

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Vi understøtter børns alsidige personlige udvikling når vi f.eks. er i garderoben på vej ud på legepladsen.

Et barn bøvler selv med sine sko. Efter kort tid viser barnet sin fod med sko på, til en voksen. Den voksne ser det og siger med et venligt toneleje: ”Det var flot, du klarede det selv”. I garderoben guider de to voksne børnene og sætter ord på – voksen siger fx ”Det er lige X’s tur, så er det din tur bagefter”. De voksne er ofte opmærksomme på børnene, spejler børnenes udtryk, sikrer god kontakt/øjeblik og taler roligt. Et barn går ind i et andet barn – voksen siger: ”Kom X lige til at gå ind i dig? Det var vist et vaskeægte uheld”. En af de voksne ser at et barn har svært ved at lyne lynlåsen. Den voksne siger ”X jeg kan se lynlåsen, driller dig, måske kan du spørge din ven X om han vil hjælpe dig?” Den voksne hjælper med at spørge et andet barn om han vil hjælpe og han hjælper gerne. Den voksne siger ”Hvor er det dejligt at gode venner kan hjælpe

hinanden når noget er svært." Senere: en voksen siger til en anden voksen: "hvis alle er klar, så foreslår jeg I går ud, det er meget varmt herinde". Børn og voksne går ud.

I garderoben er vi ofte mange børn og det er her vi giver god tid til at øve selvhjulpethed. Der kan ofte opstå konflikter og børn kan blive utålmodig når de venter på hjælp til overtøj der kan drille. Når vi ser alle børns initiativer og støtter dem i udfordringer, så de kan klare sig selv, hjælper vi dem til at erfare sig selv. Vi støtter dem og de får øje på deres eget potentiale. Garderoben er et læringsmiljø hvor børn kan få hjælp af både voksne og andre børn. Når vi hjælper hinanden, ser vi børn der engagerer sig, de får gåpåmod til at spørge om hjælp. Når de voksne opfordrer til at prøve selv så udviser børnene fordybelse og en vedholdenhed i opgaven med tøjet der driller.

I garderoben er de voksne rolige og de guider børnene, de støtter børnene i fællesskabet og de tager udgangspunkt i barnets kompetencer. Når vi er i læringsmiljøet i garderoben, så sætter de voksne ord på handlinger og følelser, vi understøtter den sproglige udvikling ved at benævne begreber for det tøj de tager på. Børnene bruger kroppen og sanserne når de tager tøj på, de oplever at kroppen reagerer på det som er svært eller kroppen reagerer på mange børn på lidt plads. Børnene erfarer igennem kroppen og mærker også kroppen når det lykkes at tage tøj på.

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Vi arbejder med børnenes sociale udvikling, når der opstår konflikter imellem dem, og vi trøster og viser, at vi tager deres udtryk alvorligt, og når vi sætter ord på deres følelser. Vi sætter os i børnehøjde og bliver sammen med barnet, så længe der er behov for det. Når en voksen har svært ved at løse en konflikt, bytter vi, - både ved at tilbyde hjælp til hinanden og ved at bede om hjælp hos hinanden.

To børn er i konflikt på det grønne område. Et barn trykker det andet barn på halsen. Begge børn græder. Voksen kommer derhen, går i hug og siger roligt til barn der blev trykket på halsen: "det kan jeg godt forstå du ikke synes var rart." Der vises opmærksomhed på barnets signaler, der vises omsorg / barnet krammes. Barnet der trykkede på halsen, er gået lidt væk. Voksen går hen til barnet og siger med et venligt toneleje: "kan du fortælle mig hvad der skete?" Barnet siger ikke rigtig noget. Voksen siger fortsat: "X sagde at du var kommet til at trykke ham lige der (peger), man må ikke trykke nogen der - det kan være farligt og X synes ikke det er sjovt". Den voksne bliver længe i øjenhøjde, søger barnets kontakt.

Vi arbejder samtidig med udgangspunkt i børnenes perspektiver, når vi spørger ind til, hvad der er sket i konflikten, og når vi hjælper børnene med at sætte ord på, når de ikke selv kan. Vores fælles ressourceorienterede børnesyn er tydeligt, når vi hele tiden forsøger at justere os efter det enkelte barn, og tilpasser vores hjælp til de enkelte børns behov. Vi er nysgerrige på, hvad børnene viser os med deres adfærd og handlinger, og vi udviser forståelse med vores sprog og handlinger.

Vi arbejder med social udvikling, når vi hjælper børnene med at komme ind i legefællesskaber med hinanden ved at være deltagende i børnenes selvorganiserede lege.

Tre børn er i gang med at lege dyr i fællesrummet. De har bygget en hule af stole og tæpper og slæbt en masse forskelligt legetøj derind, som dyrene er ved at spise. En lille pige kommer til og stå lidt uden for hulen og kigger på børnene, der leger. De ser hende ikke. Den voksne sniger sig langsomt hen til hulen, mens hun siger: 'mmm, jeg kan lugte noget dejlig mad herinde fra, hvad mon det er, løverne spiser'. De tre børn kigger os og én af dem svarer: 'kød – vi spiser kød, for vi er meget sultne'. 'Mig og min løve-unge er også meget sultne, og vi har lige fanget en antilope, som vi gerne vil dele med jer', siger den voksne. Hun kigger op på pigen, og rækker hende en stor pude. Pigen tager puden og slæber den langsomt med ind i hulen. Den voksne kravler efter og alle fem løver spiser af antilopen.

Kommunikation og sprog

"Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Vi har fokus på kommunikation og sprog når vi i hverdagen spiser frokost. Vores frokost er en del af sundfrokostordningen og maden tilberedes af vores køkkenmedarbejder. Vi benævner mad og service. Vi deltager i spontane dialoger ved bordet, hvor vi udvider børnenes ordforråd ved at komme med perspektiver på det der tales om. Nye ord forklares og understøttes visuelt.

Et praksiseksempel: Ved frokostmåltidet i spisegruppen, snakkes der om hvad der er af mad på bordet. Pædagogen snakker med børnene om hvad der er i de forskellige skåle og fade. Pædagogen spørger børnene om de ved hvad de forskellige retter er lavet af, der snakkes bl.a. om at hønse salaten indeholder kylling/høne, champignoner og dressing. Da snakken falder på den russiske salat, spørger pædagogen om børnene ved hvorfor salaten har sådan en flot farve? Det ved børnene ikke helt... Pædagogen fortæller at salaten er lavet af en grøntsag, som har en meget flot mørkerød farve, den kan koges og skæres i skiver.

Og vi har faktisk fået den i skiver her i børnehaven, den dag vi fik millionbøf og kartoffelmos. Et barn er nu kommet i tanke om at det er rødbede der er tale om.

Der startes en snak omkring bordet om hvornår man har smagt rødbeder, hvordan de ser ud og hvad grøntsagen smager af.

Ved bordet er en pige som kommer fra Tyskland, og pædagogen spørger hende om hun har smagt rødbeder før? Det er pigen ikke helt sikker på at hun har. Pædagogen spørger om pigen ved hvad rødbeder hedder på tysk? Pigen tænker og kan ikke komme frem til hvad rødbeder hedder på tysk. Pædagogen kan heller ikke huske det. Derfor tages mobiltelefonen i brug, der Googles og pædagogen finder frem til, at rødbeder på tysk hedder rote bede!!

Vi arbejder med børnefællesskaber under måltidet. Under måltidet sørger pædagogen for at alle børn ved bordet er med i samtalen, at alle deltager med input, at alle bliver hørt og inddraget i fællesskabet. Det er mange turtagninger børnene imellem, og mellem pædagog og børn. Pædagogen holder samtalen i gang med hv-spørgsmål der giver børnene mulighed for at svarer, vente på tur, og give plads til hinanden.

Alsidig personlig udvikling: Ved at sætte fokus på hvad rødbede hedder på Tysk styrker vi pigens følelse af at være en del af fællesskabet. Det bliver værdifuldt for hende at bidrage til snakken og vi viser hende at hun er vigtig for fællesskabet og hendes bidrag hertil.

Måltidet er en rutinesituationer og et læringsmiljø som vi vægter meget højt i børnehaven. Vi spiser i små grupper og alle børn opfordres til at smage på nye madvare. De voksne spiser et lille pædagogisk måltid så børnene kan spejle sig i de voksne.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Vi arbejder med krop, sanser og bevægelse, når vi sætter bevægelseslege i gang på legepladsen - og når vi som voksne er deltagende sammen med børnene og viser glæde ved at bevæge os.

En voksen har taget en højttaler med ud på legepladsen. Den voksne spørger om der er nogle børn der vil være med – der kommer en del børn. Den voksne spørger: "Hvilken musik vil I have?" Barnet siger: "Løbe-musik" – de andre børn viser glæde. Den voksne sætter "løbemusik" på og løber afsted, med den spillende højttaler i hånden. 10 børn løber efter. De løber rundt på hele legepladsen. Børn observeres grine, smile og løbe/bevæge sig til musik. Efter løbemusikken er slut, stopper de op. Nu kommer "hoved, skulder, knæ og tå". Alle børn er fuldt fokuseret og deltager med sang og fagter. Nogle børn synger nu højt med. Da denne sang er slut, skal de hen i et nyt område hvor man kan sidde ned. Den voksne går hele tiden foran og børnene observeres meget deltagende, følger den voksne og gør hvad den voksne inviterer til. Efter den stille-siddende sang, så samles alle i et tog, som nu kører rundt på legepladsen til sangen "se det lille tog". Børn deltager i fagter, de vinker, hopper osv. Et barn kommer forbi og siger: "Vi har lavet hoved, skulder, knæ og tå og det var bare SÅ FEDT!" Barnet smiler stort.

Vi skaber et børnefællesskab hvor det at løbe sammen bliver omdrejningspunktet. Vi understøtter børnenes muligheder for at være med i fællesskaber med de andre børn og dermed deres sociale udvikling.

Vi hjælper børnene til at skabe erfaringer igennem høj og lav aktivitet. I aktiviteterne og sanglegene støtter vi børnenes sociale udvikling og den sproglige udvikling. Når vi f.eks. laver sanglegen "hoved, skulder, knæ og tå" lære børnene hvad kroppen består af. Den voksne går foran og giver mulighed for at børnene kan spejle sig og imitere hendes bevægelser. Børnene får en legende tilgang til bevægelse.

Natur, udeliv og science

"Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Vi arbejder med natur, udeliv og science, ved at vi f.eks. inviterer til læring om naturen ved at fortælle om processen "fra jord til bord" og give børnene mulighed for selv at være aktivt undersøgende og deltagende i denne proces. Børnene mærker glæden ved at være aktivt deltagende i fællesskabet og får en masse forskellige sanseoplevelser og mulighed for at lære sig selv og naturen at kende.

Pædagogen samler en gruppe børn og finder spande frem. Pædagogen spørger om de vil være med til at fylde en tom sandkasse op med jord, så de kan lave et urtebed. Børnene bliver begejstret og der kommer flere børn til og vil deltage. Børnene begynder at fylde spandene op med jord og over i sandkassen. Da

sandkassen er fyldt med jord, spørger pædagogen børnene hvad der skal plantes i urtebedet. Et barn svarer: "Gulerødder!" Efterfølgende går pædagogen i supermarkedet med en mindre gruppe børn, og indkøber frø. De vender tilbage til børnehaven og begynder at plante. Den efterfølgende tid, sørger børnene for at vande og passe planterne. Da gulerødderne er vokset op, serveres de som en del af frokosten i børnehaven.

Processen fra jord til bord er lang og det er ofte spontane snakke der opstår både når urtehaven passes eller når køkkenmedarbejderen spørger børnene om de vil klippe lidt purløg til æggemadderne. Vi taler om hvordan planter vokser når de får vand eller at de dør og går ud hvis de bliver for tørre. Dette kan ofte blive til snakke om børnenes eget behov for vand og mad for at kunne vokse og udvikle sig.

Vi styrker børnenes forståelse for naturens gang. Samtalerne foregår i små børnefællesskaber og de udvikler nysgerrighed sammen.

I børnehaven er vi meget optaget af de dyr som bor på legepladsen. Vi "finder" og ser dyrene, vi undersøger deres egenskaber og taler med børnene om dyrene. Hvad de spiser, hvor de sover mv.

På legepladsen kommer et lille rødt egern løbende og kravler op i træet. To børn ser det og går hen til træet. En voksne kommer til. "hvad kigger I på?" Børnene fortæller om egernet. Den voksne finder en bog om egern og de taler om hvilken farve egern har, hvad de spiser og hvor de bor. Senere begynder de to børn at lege egern.

Når samtaler med børn bidrager til ny viden som inspirerer til leg, støtter vi børnenes legekompeterencer, børnene udviser forestillingsevne når de leger at de er egern. Igennem legen viser de at de er ved at skabe en forståelse af deres nye viden.

Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Vi arbejder med kultur, æstetik og fællesskab, ved at igangsætte en aktivitet, hvor alle bliver set og anerkendt – netop ved at inddrage børnenes forskellige kulturelle baggrund.

Pædagogen spørger hvem der har lyst til at gå ind i puderummet og høre musik og danse. Der sættes musik på. Pædagogen spørger et barn med kurdisk baggrund "Ej, hvordan danser man hjemme hos dig"? Barnet prøver at vise, men siger til pædagogen at det er den forkerte sang. Pædagogen finder en kurdisk folksang, som barnet genkender ved at nikke med det samme. Pædagogen spørger derefter igen, om barnet har lyst til at vise dansen. Barnet tager pædagogen i hånden, og begynder at vise dansetrinene. Pædagogen inviterer de andre børn ind i kædedansen. Børnene er engageret og udtrykker glæde både i gestik og mimik.

Dans giver børnene mulighed for at udtrykke sig æstetisk, og opleve glæde ved at være aktivt deltagende i et fællesskab. Børnene er med skabere, ved netop at de selv får lov til at vælge sangene, og går foran ved at vise de enkelte dansetrin. Der skabes motivation for læring gennem det fælles tredje som er dansen. Pædagogen viser anerkendelse ved at aktivt deltagende og inviterer børnene ind i dansen, uanset baggrund, kompetencer og forudgående erfaringer.

Vi kan støtte børn i udsatte positioner ved at skabe et fællesskab hvor der netop er plads til alle børn uanset baggrund, kompetencer og forudsætninger, og vi er med til at understøtte børns udvikling, trivsel, dans og læring. Ved at inddrage deres kulturelle baggrund og give dem succesoplevelser understøtter vi børns deltagelsesmuligheder i fællesskabet.

Evalueringens kultur

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringens kultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

I børnehaven benytter vi personale- og stuemøder til at drøfte pædagogik. Når vi bliver nysgerrige på rutinesituationer eller læringsmiljøer udarbejder vi skema til handling. Det er et skema hvor vi beskriver mål og tiltag for et læringsmiljø som vi ønsker at ændre. Løbende gør personalet sig observationer i forhold til børnegruppens trivsel, læring og udvikling set i lyset af tiltag. Så samler vi op på det der virker og som vi ønsker at bibeholde i praksis.

Personalet øver sig i at bruge video som dokumentation og opsamling af viden for det der sker i vores læringsmiljø. Vi laver også små børneinterview hvor vi undersøger børnenes perspektiver som kan bidrage til de voksne læring om de tiltag de sætter i gang.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi bruger de forskellige skemaer til at samle op på forskellige indsatser fra årets gang som har medført en ændring i vores praksis. Vi arbejder løbende med at tilpasse læreplanen så den afspejler det vi ser og gør i praksis. Derfor benytter vi også praksisseksempler i hele læreplanen.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

[Pædagogisk læreplan](#)

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET